

NOTA PRELIMINAR A UN ESTUDI DE JOSEP PUIG I CADAFALCH

EDUARD RIPOLL PERELLÓ

En ocasió d'anar-se realitzant els tràmits del que serà Consell Interacadèmic de Catalunya, sembla adient recordar l'existència i malauradament no gaire llarga activitat del que fou la Unió Interacadèmica de Catalunya, que estigué en funcionament a l'època de la República. La seva «IV Festa» tingué lloc el 30 d'abril de 1935, organitzada per l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. Entre altres parlaments publicats destaca la dissertació de J. Puig i Cadafalch (1867-1957) titulada «Lleis històriques de la vida dels estils arquitectònics», que és la que aquí es reedita.¹

L'arquitecte Puig i Cadafalch tenia aleshores 68 anys, amb una llarga trajectòria professional, científica i política, inclòs un primer exili. Devem la seva millor biografia a Enric Jardí, enyorat col·lega i amic.²

L'activitat de Puig i Cadafalch com a historiador de l'art es manifestà ja en el primer decenni del segle en la seva obra cabdal sobre el romànic català (1911-1918).³

1. *Acta de la Festa d'Unió Interacadèmica tinguda a la Casa Llotja el 30 d'abril de 1935, organitzada per l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, Barcelona, Imp. Casa Caritat, 1935, 44 pàgs. (27 x 18). Conté l'acta de dita sessió (p. 9-10), el discurs de J. Puig i Cadafalch aquí reproduït (p. 11-33), i els dels senyors Carles de Camps, marquès de Camps i President de l'Acadèmia de Ciències i Arts («El que ha estat l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i el que és», p. 35-38) i Joan Antoni Güell, comte de Güell, President de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi («Elogi de la cultura catalana», p. 39-43). De la dissertació de Puig i Cadafalch es féu una curta tirada a part, del mateix format i amb paginació pròpia (29 pàgs.).
2. Enric JARDÍ, *Puig i Cadafalch, arquitecte, polític i historiador de l'art*, Barcelona, Ariel, 1975, 216 pàgs. i 37 làms. (amb una resum a la GEC, vol. 12, 1978, pàgs. 166-167). En realitat el llibre és la segona edició, car la primera, amb el mateix títol, és la que va obtenir el Premi Iluro 1974 (Mataró, Caixa d'Estalvis Laietana, 1975).
3. J. PUIG I CADAFALCH, A. DE FALGUERA, i J. GODAY I CASALS, *L'arquitectura romànica a Catalunya*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1911-1918. L'Institut publicà una edició facsímil dels tres volums l'any 1983. Premi Martorell (1907) i premi Raoul Duseigneur de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres (1919).

Després, fins als anys trenta no donà a conèixer altres llibres sobre art antic i medieval.⁴ El mateix any 1935 del discurs que ara reproduïm, és el seu primer estudi sobre l'arquitectura gòtica.⁵ Amb motiu de la guerra civil, vingué el seu segon exili, primer a París i després al Rosselló. Retornat a Barcelona el 1940, nou anys més tard va aparèixer el primer volum de la seva obra molt àmplia sobre l'escultura romànica.⁶

Així doncs, fou principalment en els tres primers decennis del segle xx quan la figura de J. Puig i Cadafalch se'ns presenta d'una forma prolíxa com a arquitecte creador, urbanista, investigador de la història de l'art, polític –President de la Mancomunitat de Catalunya, 1917-1924–, i promotor de la vida cultural. Referències àmplies sobre tanta activitat es troben pormenoritzades en el citat llibre d'Enric Jardí i en altres publicacions ben conegudes. Amb tot, fent memòria de la seva decisiva intervenció en la creació de la Junta de Museus (1902 i 1907), voldria recordar que fou ell qui, amb una formidable visió de futur, féu que dit organisme iniciés la compra dels terrenys on es troben les restes del conjunt monumental de la ciutat greco-romana d'Empúries i les corresponents excavacions que ell dirigí, delegant la seva presència sobre el terreny en el seu col·laborador Emili Gandia.⁷

L'anunci que l'any 2001 serà l'«Any Puig i Cadafalch» i la recordança d'aquella Unió Interacadèmica de Catalunya, justifiquen la reedició d'aquest treball singular. Com diu ell mateix –«espigolant en els propis llibres»– encadena una sòlida teorització de les lleis de l'Arquitectura a través dels temps. Seixanta cinc anys després d'haver estat escrit, pensem que aquest estudi manté avui dia tot el seu valor i que constitueix una excel·lent introducció als molts textos que sens dubte comportarà la celebració de l'Any del Dr. J. Puig i Cadafalch, que fou membre de la nostra Corporació des del 17 de novembre de 1931.

4. *La geografia i els orígens del primer art romànic*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1930. El següent *La place de la Catalogne dans la géographie du premier art roman*, Barcelona, 1932. El 1934, amb un nou concepte de les pervivències, havia reeditat el primer volum de *L'Arquitectura romànica a Catalunya*, ara amb el títol *L'Arquitectura romana a Catalunya*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1934, XXXII + 426 pàgs., 530 figures.
5. En el llibre col·lectiu *L'architecture gothique civile en Catalogne*, París, Editions de Fondation Cambó Mataró, Impremta Minerva, 1935.
6. *L'Escultura romànica a Catalunya*, dins *Monumeta Cataloniae*, vols. V, VI i VII, Ed. Alpha, Barcelona, 1949, 1952 i 1954.
7. E. RIPOLL PERELLÓ, *Josep Puig i Cadafalch i les excavacions d'Empúries*, Barcelona, Patronat d'Empúries, 1977, 8 p. i 2 figures.